

**Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
професору Тетяні СИРОЇД
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022**

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Воєводіна Ігоря Сергійовича на тему
«Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав
вразливих категорій осіб»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 –
Міжнародні відносини за спеціальністю 293 – Міжнародне право

Актуальність теми дисертаційної роботи. Повага до прав і основних свобод людини є одним із фундаментальних принципів усієї системи міжнародного права. Їх захист і заохочення, в усьому розмаїтті, є однією з головних детермінант всебічного розвитку людини як повноцінного члена сучасного суспільства. В той час, як основна увага світової спільноти зосереджена на численних викликах правам людини першого (громадянські і політичні) та другого (соціальні, економічні та культурні) поколінь, особливий науковий інтерес викликає ситуація із третім поколінням (колективні) прав людини, до яких, зокрема, відносять і право на безпечне навколишнє середовище.

Несприятливі екологічні умови, як-от: різноманітні види забруднення, зміна клімату, опустелювання, втрата біорізноманіття тощо, наражають на більшу небезпеку вразливі категорії осіб, які через низку притаманних конкретним групам обставин не мають змоги повноцінно реалізувати і захистити свої права в екологічній сфері. Означене зумовлює необхідність більш ґрунтового дослідження особливостей захисту екологічних прав вразливих категорій осіб у нормативній та інституційній площині.

Зважаючи на вищевикладене, актуальність дисертаційного дослідження Воєводіна І.С. не викликає сумнівів через її своєчасність та значимість для

розвитку сучасної науки міжнародного права в цілому і для захисту екологічних прав вразливих категорій осіб зокрема.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Результати дисертаційного дослідження Воєводіна І.С. характеризуються їхньою належною аргументованістю, свідченням чого, зокрема, стало використання дисертантом широкої джерельної бази (510 найменувань). Висновки, зроблені автором (21 пункт) у повній мірі відповідають поставленій меті і завданням дисертації, розкриваючи проблематику, що є характерною для означеної тематики. Варто наголосити на логічності і послідовності роботи, що демонструє належний рівень орієнтування автора в тематиці дослідження та володіння сучасними методами наукових досліджень.

Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, що поділені на 10 підрозділів, висновків і списку використаних джерел. У першому розділі автором розглянуто особливості правового регулювання захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному та регіональному рівнях, а також висвітлено існуючі підходи до застосування концепції вразливості у захисті прав вразливих категорій осіб в екологічній сфері.

У другому розділі автором зосереджено увагу на правовій та інституційній основах захисту екологічних прав окремих вразливих категорій, зокрема дітей, жінок, екологічних мігрантів та корінних народів, та акцентовано на конкретних, спеціальних нормах і заходах щодо захисту екологічних прав означених груп.

Третій розділ присвячено особливостям національного досвіду захисту прав вразливих категорій осіб в екологічній сфері на прикладі окремих держав (США, Франція та Фінляндія). До кожного із розділів було зроблено відповідні висновки.

Наукові положення, рекомендації і висновки, які представлено в дисертації Воєводіна І.С. повністю відповідають встановленим вимогам до

наукової новизни і достовірності результатів дослідження, а архітектоніка роботи відзначається змістовністю, послідовністю і синергійністю її складових елементів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першою у вітчизняній доктрині міжнародного права комплексною науковою працею, в якій здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягало у з'ясуванні особливостей існуючого організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному, регіональному, а також національному рівнях. У результаті проведеного дослідження було вироблено нові положення, спрямовані на удосконалення та розвиток сучасної доктрини міжнародного публічного права щодо дотримання екологічних прав вразливих категорій осіб.

Низка положень дисертації заслуговує на окрему увагу. Так, автором було здійснено аналіз міжнародно-правової основи захисту екологічних прав вразливих категорій осіб у цілому та по окремим групам. Зокрема, автор зазначає, що норми стосовно захисту екологічних прав вразливих категорій осіб отримали фрагментарне закріплення в міжнародних актах правозахисного та екологічного спрямування (с. 22).

У дисертаційній роботі автор висвітлює діяльність і практику міжнародних органів та інституцій у сфері захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. Досліджуючи діяльність Комітету ООН з прав людини, Європейського суду з прав людини, Африканського суду з прав людини і народів тощо, автор слушно зазначає, що означені інституції захищають ці права шляхом «екологізації» низки інших фундаментальних прав людини, зокрема права на життя, здоров'я, приватну власність, культуру тощо (с. 29).

До позитивних аспектів роботи слід віднести аналіз національного законодавства зарубіжних держав у сфері захисту екологічних прав вразливих категорій осіб, що підкріплюється тезою про те, що реалізація існуючих міжнародних норм щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб

найбільш ефективно здійснюється на рівні національних правових систем (с. 186).

Здобувачем було удосконалено підходи до визначення правового статусу різних категорій екологічних мігрантів. Зокрема, було встановлено, відсутність консенсусу щодо правового обсягу поняття «екологічний біженець», яке автор використовує як тотожне терміну «екологічний мігрант» з метою якомога ширшого висвітлення особливостей захисту осіб, переміщених з екологічних причин (с. 72).

Крім того, в дисертаційній роботі набули подальшого розвитку наукові положення щодо застосування концепції вразливості в контексті захисту екологічних прав окремих груп населення. Автором було висвітлено специфічні характеристики та критерії, за якими діти, жінки, екологічні мігранти та корінні народи є особливо чутливими до екологічної шкоди, що негативно впливає на їхні права.

Дискусійні положення дисертації. Відзначаючи, що рецензована дисертаційна робота виконана на високому теоретичному і практичному рівні, необхідно зазначити, що вона не позбавлена певних моментів дискусійного характеру. Низка питань, дотичних до тематики дослідження, не знайшли свого висвітлення у тексті.

На нашу думку, підсиленням практичної складової дисертації могло б стати включення підрозділу, присвяченого захисту екологічних прав осіб похилого віку, з огляду на їх особливу вразливість до змін екологічного характеру.

У роботі акцентовано увагу на діяльності організацій європейського регіону, зокрема Ради Європи і Європейського Союзу, щодо заохочення гендерної рівності в контексті довкілля. Хотілося б почути щодо діяльності Організації з безпеки і співробітництва в Європі в означеній сфері.

З огляду на доволі широку тематику роботи і обмежений нормативними вимогами обсяг тексту дисертації, висвітлення усіх актуальних аспектів нормативного та інституційного захисту прав вразливих категорій в екологічній

сфері вбачається неможливим, тому вищезначені тези жодним чином не є критичними зауваженнями до дослідження і мають рекомендаційний характер, окреслюючи горизонти майбутніх досліджень автора в означеному напрямку.

Повнота викладу одержаних результатів. Апробація результатів наукового дослідження Воєводіна І.С. підтверджується наявністю 13 публікацій за тематикою дисертації, серед яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у іноземному фаховому виданні, 8 тез наукових доповідей, у яких було відображено ключові висновки дослідження. Усі публікації здобувача є одноособовими і присвячені окремим аспектам захисту екологічних прав людини, з окремим акцентом на вразливих категоріях осіб. В тексті роботи зроблено відповідні посилання на публікації дисертанта, а перелік цих публікацій наведено у додатку 1.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано дисертантом самостійно, усі сформульовані в ньому положення та висновки з рекомендаціями обґрунтовані на основі особистих досліджень автора. Для аргументації окремих положень використані праці інших науковців, на які зроблені посилання. В індивідуальних наукових працях застосовано лише авторські ідеї та розробки.

Дисертація І.С. Воєводіна на тему «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й

доповненнями). Оформлення дисертації виконано з дотриманням вимог Наказу МОН України від 12.01.2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019).

Загальний висновок.

На підставі вищенаведеного можна констатувати, що дисертація Воєводіна Ігоря Сергійовича на тему: «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» за рівнем теоретичної обґрунтованості, новизною та практичним значенням її результатів є завершеною самостійно виконаною науковою працею, а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 29 – Міжнародні відносини за спеціальністю 293 – Міжнародне право.

Рецензент

професор кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, д.п.н., доцент

Валентина ШАМРАЄВА

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 21:02:46 10.07.2024

Назва файлу з підписом: Рецензія Шамраєва В. М. (8).pdf
Розмір файлу з підписом: 142.5 КБ

Назва файлу без підпису: Рецензія Шамраєва В. М. (8).verified.pdf
Розмір файлу без підпису: 138.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ШАМРАЄВА ВАЛЕНТИНА МИХАЙЛІВНА

П.І.Б.: ШАМРАЄВА ВАЛЕНТИНА МИХАЙЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2795815723

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 16:44:26
10.07.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000009C216F01C8B93605

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа: 014

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CADES enveloped)

Формат підпису: З позначкою часу від ЕП (CADES-T)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.07.04 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
професору Тетяні СИРОЇД
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Воєводіна Ігоря Сергійовича на тему
«Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав
вразливих категорій осіб»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 –
Міжнародні відносини за спеціальністю 293 – Міжнародне право**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Захист екологічних прав уразливих груп населення має вирішальне значення для забезпечення їхнього виживання та добробуту. Вразливі спільноти, включаючи корінне населення, групи з низьким рівнем доходу та маргіналізовані верстви населення, часто несуть основний тягар погіршення стану навколишнього середовища. Вони непропорційно страждають від забруднення довкілля, зміни клімату та експлуатації природних ресурсів, що загрожує їхньому здоров'ю, засобам до існування та культурній спадщині. Визнання та захист їхніх екологічних прав допомагає пом'якшити ці несприятливі наслідки і сприяє соціальній справедливості. Крім того, це дає можливість вразливим спільнотам та окремим особам брати участь у процесах прийняття рішень, які впливають на їхнє середовище і ресурси. У положеннях міжнародних актів, зокрема Декларації ООН про права корінних народів, підкреслюється важливість захисту цих прав. Ефективні заходи з охорони довкілля також можуть сприяти збереженню біологічного різноманіття та сталому розвитку, приносячи користь як уразливим групам населення, так і світовій спільноті в цілому. Зрештою, захист екологічних прав вразливих категорій осіб є визначальним кроком до

досягнення справедливості та стійкості перед обличчям екологічних проблем і викликів. Для забезпечення надійних та дієвих механізмів захисту цих прав необхідні правові та політичні реформи на національному та міжнародному рівнях. Означене зумовлює актуальність дисертаційного дослідження І.С. Воеводіна та його доречність в умовах існування сучасних загроз правам вразливих категорій осіб в екологічній сфері.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, подані у дисертаційному дослідженні, мають достатню аргументацію. Мета роботи та завдання, визначені для її досягнення, демонструють ретельний підхід автора до проведення дослідження та його бажання охопити якомога ширше коло питань, дотичних до тематики дисертації.

Структура дисертації є логічною і відповідає обраній темі дослідження. Робота відзначається послідовністю, взаємозумовленістю концепції і результатів, змістовним матеріалом та аргументованістю. Автор добре володіє матеріалом та ефективно використовує сучасні методи наукового дослідження (формально-логічний, порівняльно-правовий, системний, прогностичний тощо). Джерельна база дисертаційної роботи, що включає міжнародно-правові акти універсального і регіонального рівнів, нормативно-правові акти зарубіжних країн, судову практику, доктринальні джерела тощо, є цілком достатньою (загалом 510 найменувань). Коротке викладення змісту дисертації, основних складових наукової новизни та ключових висновків було відображено в розширеній анотації, поданій українською та англійською мовами. Слід зауважити, що текст і оформлення дисертації відповідають усім встановленим формальним вимогам до написання дисертаційних робіт.

Слід також зазначити щодо практичного значення висновків та результатів дослідження Воеводіна І.С., матеріали якого можуть бути використані для подальшої науково-дослідної роботи в означеному напрямку, у відповідній правотворчій і правозастосовній діяльності, а також для

розширення обізнаності про екологічні права вразливих категорій осіб. Крім того, робота може бути використана як підґрунтя для розробки навчально-методичного матеріалу, а також посібників і підручників з дисциплін «Захист вразливих категорій осіб у міжнародному праві», «Міжнародне право навколишнього середовища», «Міжнародно-правове регулювання міграційних процесів» тощо.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження. Наукова новизна результатів дисертаційної роботи полягає в тому, що дисертація є першою у вітчизняній доктрині міжнародного права комплексною науковою працею, в якій здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягало у з'ясуванні особливостей існуючого організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному, регіональному, а також національному рівнях. За результатами ознайомлення з текстом дисертаційного дослідження Воеводіна І.С. можна позитивно виокремити наступні аспекти:

1. Надання характеристики положень міжнародних актів універсального і регіонального характеру, що безпосередньо стосуються вразливих категорій осіб і їхніх прав в екологічній сфері (акти ООН та її спеціалізованих установ, Ради Європи, Європейського Союзу, Африканського союзу, Організації американських держав тощо).

2. Розкриття існуючих підходів до визначення понять «вразливість» та «вразливі групи», виокремлення критеріїв вразливості окремих груп у контексті захисту їхніх екологічних прав.

3. Аналіз діяльності міжнародних контрольних і судових органів щодо захисту прав окремих вразливих категорій осіб в екологічній сфері, як-от: Рада ООН з прав людини, Комітет ООН з прав людини, Комітет з прав дитини, Комітет з ліквідації дискримінації щодо жінок, Європейський суд з прав людини, Міжамериканська комісія і Міжамериканський суд з прав людини, Африканська комісія і Африканський суд з прав людини і народів тощо.

4. Аналіз національного законодавства зарубіжних держав (на прикладі Сполучених Штатах Америки, Французької Республіки, Фінляндської Республіки) щодо захисту екологічних прав вразливих категорій.

5. Висвітлення теоретичних положень щодо дотримання принципу гендерної рівності в екологічній сфері як невід'ємної умови гарантування реалізації основоположних прав жінок, зокрема через уповноваження їх діяти у якості «агентів змін» з питань навколишнього середовища і зміни клімату та імплементацію гендерної перспективи в міжнародні та національні акти, політики і програми у сфері довкілля.

6. Акцентування на особливостях захисту екологічних прав дітей відповідно до принципу забезпечення найкращих інтересів дитини, який навіть за відсутності належної нормативної основи передбачає забезпечення стану навколишнього середовища, сприятливого для захисту здоров'я і всебічного розвитку дітей, а також забезпечення їх можливістю висловлювати свою думку з усіх дотичних до них питань екологічного характеру.

7. Визначення особливостей захисту екологічних прав корінних народів, що здійснюється через захист їхніх культурних прав і права на землю, адже як слушно зазначає автор «їх порушення може мати наслідком завдання шкоди тісному зв'язку корінних громад із природнім довкіллям, яке часто є частиною їхньої ідентичності та традиційних практик» (с. 24).

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи. Відзначаючи високий теоретичний рівень дисертаційної роботи, її практичну значимість та наукову новизну, слід констатувати, що в ній наявні дискусійні моменти.

1. З огляду на активну діяльність міжнародних неурядових організацій у правозахисній та природоохоронній сферах, автору слід було більш комплексно розкрити питання щодо їх роботи в напрямку захисту екологічних прав вразливих осіб у тексті дисертації. Означене могло б підсилити практичну складову дисертаційної роботи, оскільки більш гнучкі механізми діяльності й прийняття рішень неурядових установ та громадських організацій і рухів часто

каталізують відповідні нормативні та інституційні зміни на рівні держав та міжнародних міжурядових організацій.

2. На нашу думку, в роботі доцільним було б приділити увагу національному досвіду держав з-поза меж європейського та американського регіонів (наприклад, розглянути досвід Китаю або Японії), що дозволило б висвітлити національний досвід держав різних географічних регіонів у сфері захисту екологічних прав вразливих категорій населення.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення дисертації висвітлені у 13 наукових працях, з яких 4 – статті, опубліковані у фахових виданнях України, 1 – в іноземному фаховому виданні, а також 8 тез наукових доповідей, які відображають найважливіші висновки даного дослідження, що є достатньою мірою логічними та обґрунтованими. Кількість наукових публікацій здобувача є достатньою, їхній зміст не є тотожним. Усі публікації було підготовлено дисертантом без співавторства. Означені праці в достатньому обсязі відображають висновки дисертаційного дослідження, які є вичерпними й обґрунтованими.

Відсутність порушення академічної доброчесності. У дисертаційній роботі містяться посилання на власні публікації Воеводіна І.С., наведені на початку тексту дисертації та в Додатку 1, які також включені до списку використаних джерел. Використання доктрини, нормативно-правових актів та електронних ресурсів також супроводжується відповідними посиланнями.

Крім того, відсутність сумнівів щодо самостійного написання автором тексту дисертаційної роботи підтверджується Протоколом контролю оригінальності тексту дисертаційної роботи в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com від 14.05.2024 р., згідно з яким значення показників оригінальності дисертації повністю відповідає критеріям, затвердженим Вченою радою юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження Воеводіна Ігоря Сергійовича «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту

екологічних прав вразливих категорій осіб» свідчить про те, що робота виконана на відповідному теоретичному і методологічному рівні та відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022, № 502 від 19.05.2023, № 507 від 03.05.2024), а її автор – Воєводін Ігор Сергійович – за результатами публічного захисту дисертації заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 Міжнародне право.

Рецензент

доцент кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, к.ю.н.

Євген РЕНЬОВ

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 20:08:17 10.07.2024

Назва файлу з підписом: Рецензія Реньов Є.В..pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 203.5 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Рецензія Реньов Є.В..pdf
Розмір файлу без підпису: 203.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: РЕНЬОВ ЄВГЕН ВЛАДИСЛАВОВИЧ
П.І.Б.: РЕНЬОВ ЄВГЕН ВЛАДИСЛАВОВИЧ
Країна: Україна
РНОКПП: 3352002530
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 20:08:16 10.07.2024
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000003FA4170150D23605
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)
Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.04.15 13:00

*До разової спеціалізованої вченої ради
у Харківському національному університеті
імені В. Н. Каразіна
61022, Харків, майдан Свободи, 4*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

ВОЄВОДИНА ІГОРЯ СЕРГІЙОВИЧА

**«Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту
екологічних прав вразливих категорій осіб»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

**за спеціальністю 293 Міжнародне право галузі знань 29 Міжнародні
відносини**

Актуальність теми дисертаційної роботи.

Одним із глобальних сучасних викликів, що не лише відображається на природніх процесах та загрожує існуванню планети, а й породжує низку соціальних проблем, які впливають на життя, здоров'я та добробут людей, порушують екологічні права людей у всьому світі, є погіршення стану довкілля та особливо його вплив на вразливі соціальні групи.

Як справедливо зауважує автор дисертаційного дослідження, тема «вимагає подальшого ґрунтовного комплексного дослідження у зв'язку з тим, що негативні наслідки погіршення загального стану довкілля, зміна клімату, природні та техногенні катастрофи негативно впливають на найбільш незахищені і вразливі верстви населення, а існуючі прогалини в захисті їхніх екологічних прав, зокрема права на здорове та безпечне довкілля, прямо пропорційно впливають на дотримання інших фундаментальних прав людини» (с.19).

Проблема впливу стану довкілля на життя вразливих категорій осіб, а найважливіше – питання формування та функціонування ефективного міжнародного організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб постає надзвичайно гостро, передовсім, як вказує автор, внаслідок того чиннику, що «на міжнародному універсальному та регіональному рівнях питання захисту екологічних прав вразливих категорій осіб не отримало належного договірною врегулювання..., що ускладнює можливість використання існуючих механізмів міжнародних правозахисних інституцій, якщо права вразливих категорій осіб в екологічній сфері було порушено, а також зумовлює обмежену ефективність заходів із захисту цих прав на національному рівні» (с.18).

З огляду на зазначене, обрана тематика дисертаційного дослідження І. С. Воеводіна є актуальною та своєчасною для науки міжнародного права, а також має значення для практики захисту екологічних прав людини, особливо екологічних прав вразливих категорій осіб.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз наведених у дисертаційному дослідженні наукових положень і рекомендацій дозволяє зробити висновок про їх належну обґрунтованість. Рецензована робота характеризується системністю, послідовністю викладення матеріалу, чіткістю формулювань, обґрунтованістю основних висновків, рекомендацій та власної позиції.

Структура дисертації є добре продуманою, відповідає обраній темі дослідження, складається зі вступу, трьох розділів, поділених на десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел, що у підсумку дозволяє розкрити позначені дослідницькі завдання та досягти поставленої мети. В анотації викладено узагальнений, короткий виклад змісту та основних результатів дисертаційного дослідження.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації І. С. Воеводіна дає підстави стверджувати, що підхід автора до аналізу предмета дослідження є

грунтовним. Об'єкт і предмет дослідження визначені чітко й правильно, вони відповідають зазначеній темі. Мета дослідження сформульована науково виважено, а його завдання досить добре корелюють з вказаною метою щодо вирішення загальної означеної проблеми – аналізу міжнародного організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб.

Варта уваги методологічна база дисертаційного дослідження – як цілісна система загальнотеоретичних і спеціальних методів наукового пізнання: Саме така широка методологічна та емпірична база дослідження дозволила здобувачу належним чином провести глибокий аналіз та сформулювати обґрунтовані наукові положення, висновки і рекомендації, які відзначаються *науковістю та достовірністю*.

Наукові положення, висновки та рекомендації ґрунтуються на глибокому аналізі та узагальненні основних наукових концепцій та підходів вітчизняних та зарубіжних вчених, вивченні положень міжнародно-правових актів. Новація дисертаційного дослідження, безперечно, пояснюється ретельним аналізом цілої низки міжнародно-правових актів як-то: Канкунські угоди 2010 р., Протокол про воду та здоров'я 1999 р. до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків і міжнародних озер 1992 р., Мінаматська конвенція про ртуть 2013 р., Паризька угода про зміну клімату 2015 р.), резолюцій ГА ООН, Ради ООН з прав людини тощо, регіональних міжнародно-правових актів (Сан-Сальвадорський протокол 1988 р.), в межах африканської системи – стосовно жінок (Протокол Мапуту 2003 р.); актів, прийнятих у межах АС та ОАД (Соціальна хартія Америки 2012 р. та План дій Соціальної хартії Америки 2015 р., Резолюція МАКПЛ 3/21 «Надзвичайна кліматична ситуація: обсяг міжамериканських зобов'язань щодо прав людини» 2021 р., Резолюція Африканської комісії з прав людини і народів АСНПР/Res.153(XLVI)09), актів законодавства США, Франції і Фінляндії (Національна стратегія США щодо гендерної рівності та рівноправності 2021 р., Міжнародна стратегія Франції з гендерної рівності на період 2018-2022 рр.,

План дій Фінляндії щодо жінок, миру та безпеки на 2023-2027 рр. тощо) та значної практики Європейського суду з прав людини.

У Розділі 1 «Міжнародно-правова основа захисту екологічних прав вразливих категорій осіб», важливим є висновок дисертанта про те, що «загальне погіршення стану довкілля та зміна клімату мають особливо гострий вплив на окремі верстви населення – так звані «вразливі групи», які в силу низки факторів наражаються на більший ризик зіткнутися з порушенням своїх прав внаслідок різних явищ, як-от: стихійні лиха, антропогенні катастрофи, загальна деградація стану довкілля та кліматичних умов тощо... їх особливі потреби в захисті передбачають існування спеціальних положень щодо гарантування їхніх прав в екологічній сфері» (с.76)

На увагу заслуговує висновок автора, зроблений у розділі 2 «Міжнародний захист екологічних прав окремих категорій осіб» про те, що «на міжнародному універсальному рівні має місце визнання проблеми екологічної міграції, що актуалізує питання про відповідний захист прав осіб, переміщених через екологічні чинники... ситуація ускладнюється заплутаністю понятійного апарату, відсутністю договірного закріплення категорій екологічних мігрантів та обсягу захисту, що може бути їм наданий. Це, в свою чергу, посилює їхню вразливість, залишаючи без належного захисту в ситуаціях, з якими вони зіткнулися в результаті погіршення стану довкілля» (с.146).

У розділі 3 «Зарубіжний досвід захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» інтерес викликає висновок автора про те, що «реалізація існуючих міжнародних норм щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб найбільш ефективно здійснюється на рівні національних правових систем, що передбачає ратифікацію відповідних міжнародних угод, закріплення екологічних прав вразливих категорій осіб у національному законодавстві, а також санкціонування й заохочення діяльності національних агентств, інститутів громадянського суспільства тощо» (с.186). Разом з тим автор слушно зауважує, що «аналіз законодавства, стратегічних та програмних

документів і планів Сполучених Штатів Америки, Франції і Фінляндії, при всій різноманітності їхніх підходів, дозволив зробити висновок, що норми про захист окремих вразливих груп отримали лише фрагментарне закріплення в означених державах» ((с.186).

Варто відзначити, що дисертаційна робота І. С. Воеводіна завершується обґрунтованими, досить розгорнутими висновками (21 положення), які відображають важливі результати роботи, відповідають визначеній меті, завданням роботи та свідчать, що проведене дослідження дало змогу повному підійти до аналізу проблематики міжнародного організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Дисертаційне дослідження І. С. Воеводіна є одним з перших у вітчизняній науці міжнародного права комплексних порівняльно-правових досліджень, в якому на основі здобутків міжнародно-правової доктрини та практики з'ясовано теоретичні та практичні аспекти захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. Цінністю дисертації, безперечно, є як її науково-теоретичний рівень, так і практична спрямованість.

Особливо заслуговують на увагу положення та висновки, які вперше обґрунтовані у вітчизняній науці міжнародного права, а саме:

- здійснено комплексний аналіз міжнародно-правової основи щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб (дітей, жінок, екологічних мігрантів, корінних народів) на міжнародному універсальному і регіональному рівнях;

- охарактеризовано діяльність і практику міжнародних контрольних і судових органів щодо захисту прав окремих вразливих категорій осіб в екологічній сфері (на прикладі Комітету ООН з прав людини, Комітету з прав дитини, Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, Європейського суду з прав людини, Міжамериканського суду з прав людини, Африканського суду з прав людини і народів тощо);

- висвітлено зарубіжний досвід держав (на прикладі Сполучених Штатів

Америци, Франції і Фінляндії) захисту екологічних прав вразливих категорій осіб;

- визначено, що захист екологічних прав вразливих категорій осіб у Сполучених Штатах Америци ґрунтується на концепції «екологічної справедливості» (environmental justice), зміст якої розуміється як однаковий рівень захисту від небезпек для навколишнього середовища та здоров'я, що супроводжується ефективною участю усіх людей, незалежно від раси, кольору шкіри, національного походження чи рівня доходу, у розробці, впровадженні та забезпеченні дотримання екологічного законодавства, правил і політики.

Також важливими є положення, зміст яких автором було *удосконалено*, а саме:

- концепцію «екологічних прав людини» (наголошено, що захист екологічних прав асоціюється, як правило, з гарантуванням права на здорове навколишнє середовище, яке має комплексний характер і охоплює низку елементів, як-от: нетоксичне довкілля, безпечний клімат, чисте повітря і вода, а також доступ до екологічної освіти, інформації, правосуддя та участь у вирішенні питань екологічного характеру;

- теоретичні положення щодо дотримання принципу гендерної рівності в аспекті захисту прав жінок в екологічній сфері (зокрема, констатовано, що імплементація гендерної перспективи в міжнародні та національні акти, політики і програми у сфері довкілля, а також уповноваження жінок діяти у якості «агентів змін» з питань навколишнього середовища і зміни клімату є невід'ємною умовою гарантування реалізації їхніх екологічних прав;

- підходи до визначення правового статусу різних категорій екологічних мігрантів (встановлено, що в міжнародному праві досі немає консенсусу щодо правового обсягу поняття «екологічний біженець», а міжнародні акти оперують різною термінологією, як-от: «екологічний/кліматичний мігрант», «особа, переміщена з екологічних причин», «особа, переміщена в контексті катастроф і зміни клімату» тощо).

Подана до захисту дисертаційна робота І. С. Воеводіна «Міжнародний

організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» містить нові, раніше не захищені наукові положення, які є достатньо обґрунтованими. Отримані в роботі наукові результати загалом розв'язують актуальну наукову проблему, що виявляється в теоретико-методологічному обґрунтуванні та практичному аналізі міжнародного організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб.

Варто наголосити, що дисертаційна робота І. С. Воеводіна «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» має важливе практичне значення, яке полягає в тому, що матеріали та висновки дисертації можуть бути використані у як у науково-дослідній сфері, законотворчій, так і навчальній діяльності.

Зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

Незважаючи на високий рівень здійсненого дисертантом дослідження, у тексті дисертації викладені окремі дискусійні положення, що потребують уточнень та можуть бути озвучені під час публічного захисту дисертації:

1. У першому розділі здобувач на основі основних міжнародно-правових актів у сфері захисту екологічних прав вразливих категорій осіб дійшов висновку, що «окремі категорії осіб та групи осіб є особливо вразливими до змін стану довкілля через низку специфічних ознак: діти – через їхню фізіологічну і психологічну нерозвиненість, що зумовлює обмеженість їхніх прав; жінки – через існування гендерної нерівності в різних її проявах; екологічні мігранти – через обмежене визнання екологічних та кліматичних чинників міграції як підстави надання притулку та відповідного правового статусу; корінні народи – через їхнє дискримінаційне положення стосовно більш розвинених домінуючих суспільств та тісний зв'язок їхніх культур і способів життя із навколишнім середовищем» (с. 77). Безперечно, що зміна стану довкілля породжує соціальну нерівність та впливає, передовсім, на екологічні права вразливих груп, породжуючи певну кліматичну нерівність. Для

кращого розуміння таких дискусійних моментів, хотілося б почути міркування автора щодо стану обізнаності населення (зокрема, і в Україні) про вплив змін клімату на різні сфери життя та різні соціальні групи людей у контексті існуючого дискурсу щодо кліматичної справедливості.

2. У другому розділі дисертаційного дослідження дисертант доходить висновку, що «необхідно констатувати, що існуючий механізм захисту екологічних мігрантів на міжнародному універсальному рівні потребує значного удосконалення шляхом розробки та прийняття комплексної міжнародної угоди з питань екологічної міграції або внесення відповідних змін до існуючих угод у цій сфері та заснування моніторингового органу (с.147). У цьому аспекті хотілося б почути більш детальні міркування дисертанта щодо бачення можливих шляхів удосконалення існуючого механізму захисту екологічних мігрантів на міжнародному універсальному рівні, що посилює б обґрунтування цієї тези.

3. Слід погодитися з висновком дисертанта, що «актуальним залишається питання щодо необхідності надання захисту правам екологічних/кліматичних мігрантів та удосконалення конкретних механізмів захисту екологічних мігрантів» (сс.188-189). Однак, потребує уточнення бачення автором того, наскільки вказані автором механізми захисту є, на його думку, ефективними – надання тимчасового захисту в індивідуальному порядку, надання тимчасових дозволів на проживання із заборонаю видворення таких осіб, чи лише обмеження наданням тимчасового захисту для осіб, що масово переміщуються через екологічні чинники.

Наведені нами міркування мають характер наукової дискусії, і, безумовно, не впливають на позитивну оцінку дисертаційного дослідження Воєводіна Ігоря Сергійовича та не знижують науково-практичної цінності дисертації. *Робота виконана на високому теоретико-методологічному*

рівні, є цілісною та завершеною. А висловлені зауваження є дискусійними та окреслюють напрями подальших наукових досліджень.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні теоретичні положення і висновки дисертації викладені у 13 наукових працях, з яких 4 статті – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у іноземному фаховому виданні, та 8 тезах наукових доповідей. Загалом всі публікації чітко та повно відображають результати та висновки дослідження, які є достатньою мірою логічними та обґрунтованими.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

Дисертація є самостійним дослідженням І. С. Воєводіна, всі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі власних досліджень та зроблено посилання на наукові праці здобувача, наведені в анотації. Перелік цих праць також міститься у списку використаних джерел. . Вказані публікації здійснені без співавторства.

Усі публікації здобувача пов'язані з темою дисертаційної роботи та розкривають її зміст.

У дисертаційній роботі не виявлено ознак академічного плагіату та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дослідження.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації.

Аналіз змісту анотації дисертації засвідчує її відповідність основним положенням, які викладено в тексті дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, які не зазначені в основному тексті дисертації.

Анотація подана українською та англійською мовами і є узагальненим коротким викладом основного змісту дисертації та основних результатів дослідження, що позначені елементами наукової новизни.

Загальний висновок.

Дисертаційне дослідження І. С. Воєводіна за обраною тематикою, обсягом наукового дослідження, значною кількістю вивчених наукових джерел (510 найменувань), рівнем апробації, глибиною проведеного аналізу

і науковою новизною результатів відповідає спеціальності 293 «Міжнародне право» та вимогам до кваліфікаційної праці на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Враховуючи викладене, дисертаційне дослідження Воєводіна Ігоря Сергійовича « Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб » свідчить про те, що робота виконана на відповідному теоретичному і методологічному рівні та відповідає вимогам відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 19 травня 2023 року № 502), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 (зі змінами і доповненнями від 21 березня 2022 року № 341), а її автор – **Воєводін Ігор Сергійович** заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 Міжнародне право галузі знань 29 – Міжнародні відносини.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор

в.о. завідувача кафедри міжнародного права

та порівняльного правознавства

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

Світлана КАРВАЦЬКА

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 11:09:56 10.07.2024

Назва файлу з підписом: Карвацька С.Б._ відгук на дисертацію І.С.Воеводіна.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 240.5 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Карвацька С.Б._ відгук на дисертацію І.С.Воеводіна.pdf
Розмір файлу без підпису: 263.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: КАРВАЦЬКА СВІТЛАНА БОГДАНІВНА

П.І.Б.: КАРВАЦЬКА СВІТЛАНА БОГДАНІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2373909883

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 12:09:54
10.07.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000023A033017C609B04

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.04.15 13:00

До разової спеціалізованої вченої ради
у Харківському національному
університеті
імені В.Н. Каразіна

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Воєводіна Ігоря Сергійовича
«Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних
прав вразливих категорій осіб», поданої на здобуття ступеня доктора
філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю
293 Міжнародне право**

Актуальність теми дисертаційної роботи. Дисертаційне дослідження Воєводіна Ігоря Сергійовича на тему «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб», присвячене аналізу організаційно-правових механізмів захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному та регіональних рівнях. Тема є надзвичайно актуальною в умовах глобального погіршення стану навколишнього середовища, зміни клімату, зокрема враховуючи агресію РФ проти України, необхідність запровадження поняття «екологічні права людини» та міжнародних стандартів щодо захисту екологічних прав. Особливої актуальності набуває виокремлення «вразливої категорії осіб» та необхідність запровадження дієвих організаційно-правових механізмів захисту їх екологічних прав на міжнародному універсальному та регіональних рівнях. Обґрунтування актуальності дослідження демонструє нерозривний взаємозв'язок навколишнього середовища і прав людини на здорове довкілля.

Варто зазначити, що тема обрана Воєводіним І.С. є надзвичайно актуальною, своєчасною і має велике значення для науки міжнародного права.

Ступінь наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, рівня виконання поставленого наукового завдання, опанування методології наукової діяльності.

Наукова обґрунтованість положень, висновків, рекомендацій підтверджує глибоке розуміння автором теми дослідження. Метою роботи є аналіз положень міжнародно-правових актів (угод, резолюцій, декларацій, стратегічних актів тощо) та діяльності міжнародних органів, інституцій і посадових осіб у цій сфері. Під час дослідження використано наявну доктрину міжнародного права та аналіз позитивного міжнародного права, практика міжнародного та європейського права. Дисертація містить ґрунтовний комплексний аналіз міжнародно-правових актів та діяльності міжнародних органів, інституцій у сфері захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. Автор поєднує теоретичний аналіз з емпіричними даними, використовуючи сучасні методи правового дослідження. Ретельно розглянуті існуючі міжнародні універсальні та регіональні механізми захисту екологічних прав дітей, жінок, екологічних мігрантів, корінних народів. Робота є комплексним дослідженням міжнародних організаційно-правових механізмів захисту екологічних прав вразливих категорій осіб, що дала підстави зробити низку висновків, які мають елементи наукової новизни і є результатом особистої праці автора.

Структура роботи відповідає поставленому завданню і дозволила повністю розкрити предмет дослідження і виконати поставлені завдання у відповідній логічній послідовності. Змістовно дослідження містить вступ, три розділи, десять підрозділів, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел та додатки, анотацію, перелік умовних скорочень. Така форма відповідає як вимогам для оформлення такого виду робіт, так і цілям дослідження.

У вступі автор обґрунтовує актуальність теми дослідження, визначає мету, об'єкт, предмет, його методологічну основу, наукову новизну,

практичне значення отриманих результатів, апробація результатів дисертації та публікації автора.

У першому розділі «Міжнародно-правова основа захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» досліджено правове регулювання захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному і регіональному рівні, підходи до визначення вразливості в контексті захисту екологічних прав людини. Зроблено відповідні висновки.

Другий розділ «Міжнародний захист екологічних прав окремих категорій осіб» містить детальний аналіз універсальних і регіональних міжнародно-правових актів, судову практику, діяльність міжнародних органів, інституцій щодо захисту екологічних прав окремих вразливих категорій осіб, а саме: дітей, жінок, екологічних мігрантів та корінних народів. Зроблено ґрунтовні висновки.

Третій розділ «Зарубіжний досвід захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» присвячено дослідженню національного досвіду імплементації міжнародних стандартів щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на прикладі Сполучених Штатів Америки, Французької Республіки і Фінляндської Республіки. Зроблено відповідні висновки.

У процесі дослідження автор використовує сукупність загальнотеоретичних і спеціальних наукових методів, що дозволяє комплексно дослідити та аналізувати питання, пов'язані з міжнародним організаційно-правовим захистом екологічних прав вразливих категорій осіб. Ключовою особливістю дослідження є застосування формально-логічного методу. Завдяки цьому методу автор зумів виявити міжнародно-правові норми, що регулюють екологічні права, а також проаналізувати їх зміст і взаємозв'язки. Це дозволило виявити прогалини і суперечності у зазначених актах в досліджуваній сфері.

Використання порівняльно-історичного методу дало можливість з'ясувати зміст положень міжнародних і національних актів, щодо захисту

екологічних прав окремих вразливих категорій осіб (діти, жінки, екологічні мігранти, корінні народи).

Використання системного та історичного методів сприяло здійсненню аналізу генези та подальшої еволюції правового регулювання захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. Аксіологічний метод використано при характеристиці практичного дотримання екологічних прав вразливих категорій осіб у різних сферах правовідносин, що знайшло підтвердження в наведених у роботі прикладах рішень міжнародних договірних органів.

Прогностичний метод був застосований для висвітлення ймовірних шляхів унормування та інституціоналізації екологічних прав вразливих категорій осіб.

Ці методи дозволили автору систематизувати великий обсяг інформації, виділити ключові аспекти дослідження та сформулювати логічні та обґрунтовані висновки.

Наукові методи, використані Воеводіним І.С. у дисертаційному дослідженні, дозволили автору комплексно та глибоко дослідити міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. Вибір методів є виправданим та доречним, що підвищує наукову цінність роботи і робить її важливим джерелом для подальших досліджень у цій галузі.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження.

Дослідження відзначається своєю науковою новизною у вітчизняній науці міжнародного права, оскільки це перша комплексна наукова праця, в якій здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано вирішення наукового завдання, що полягало у з'ясуванні особливостей існуючого організаційно-правового механізму захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному, регіональному, а також національному рівнях. У ході проведеного міжнародно-правового аналізу сформульовано низку нових положень, спрямованих на удосконалення і

розвиток сучасної доктрини міжнародного публічного права щодо дотримання екологічних прав вразливих категорій осіб, які мають наукову новизну та є результатом авторської роботи.

У рамках дослідження вперше було здійснено комплексний аналіз міжнародно-правової основи щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб (дітей, жінок, екологічних мігрантів, корінних народів) на міжнародному універсальному і регіональному рівнях.

Також у роботі вперше охарактеризовано діяльність і практику міжнародних контрольних і судових органів щодо захисту прав окремих вразливих категорій осіб в екологічній сфері (на прикладі Комітету ООН з прав людини, Комітету з прав дитини, Комітету з ліквідації дискримінації щодо жінок, Європейського суду з прав людини, Міжамериканського суду з прав людини, Африканського суду з прав людини і народів тощо). Досліджено, що означені інституції захищають права вразливих осіб, пов'язані з навколишнім середовищем шляхом «екологізації» низки інших фундаментальних прав.

У дисертаційному дослідженні вперше висвітлено законодавчий досвід держав (США, Франція, Фінляндія) щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб. З'ясовано, що законодавство Франції зосереджено на екологічних правах дитини, а Фінляндії – на екологічних правах корінних народів.

Визначено, що захист екологічних прав вразливих категорій осіб у Сполучених Штатах Америки ґрунтується на концепції «екологічної справедливості» (environmental justice), зміст якої розуміється як однаковий рівень захисту від небезпек для навколишнього середовища та здоров'я, що супроводжується ефективною участю усіх людей, незалежно від раси, кольору шкіри, національного походження чи рівня доходу, у розробці, впровадженні та забезпеченні дотримання екологічного законодавства, правил і політики.

Удосконалено і більш детально вивчено концепцію «екологічних прав людини», теоретичні положення щодо дотримання принципу гендерної рівності в аспекті захисту прав жінок в екологічній сфері, а також підходи до визначення правового статусу різних категорій екологічних мігрантів.

Досліджено застосування концепції вразливості в контексті захисту екологічних прав окремих груп населення: екологічних прав дітей відповідно до принципу забезпечення найкращих інтересів дитини, екологічних прав корінних народів, зокрема крізь призму заохочення їхніх культурних прав і права на землю.

Практичне та теоретичне значення отриманих результатів.

Теоретичне значення дослідження Воєводіна І.С. полягає у значному розширенні та поглибленні наукового розуміння «екологічних прав людини», «вразливі категорії осіб», які в силу низки факторів наражаються на більший ризик зіткнутися з порушенням своїх прав внаслідок зміни клімату і загальної деградації навколишнього середовища. Їх особливі потреби в захисті передбачають існування спеціальних положень щодо гарантування їхніх прав в екологічній сфері. Дослідження спрямоване на розкриття і аналіз правових аспектів захисту екологічних прав окремих категорій осіб на міжнародному, регіональному, національному рівні, інституційних та організаційно-правових механізмах. Узагальнення та систематизація результатів дослідження дозволяють розробити концептуальні моделі ймовірних шляхів унормування та інституціоналізації екологічних прав вразливих категорій осіб. Дослідження також враховує прецедентну практику міжнародних правозахисних органів (ЄСПЛ, МАСПЛ, МАКПЛ тощо) щодо захисту екологічних прав вразливих категорій населення (дітей, жінок, екологічних мігрантів, корінних народів), що сприяє імплементації міжнародних стандартів щодо захисту екологічних прав вразливих категорій осіб у національне законодавство.

Практичне значення дослідження проявляється у можливості використання матеріалів та висновків дисертації у науково-дослідній, навчальній та законотворчій діяльності. У науково-дослідній роботі можуть використовуватись як основа для подальшого поглибленого теоретичного вивчення міжнародно-правового захисту екологічних прав вразливих категорій осіб.

Також можуть вплинути на правотворчий та правозастосовний процеси, зокрема для розробки та удосконалення положень нормативно-правових актів у сфері захисту довкілля та екологічних прав людини, захисту екологічних прав вразливих категорій осіб відповідно до міжнародно-правових стандартів. Результати роботи можуть бути використані для розробки навчально-методичних комплексів, навчальних посібників, підручників та викладанні дисциплін «Європейська система захисту прав людини», «Захист вразливих категорій осіб у міжнародному праві», «Міжнародне право навколишнього середовища», «Міжнародне право прав людини», «Міжнародне публічне право». Вони також можуть використовуватись для розширення знань про права людини.

Оцінювання наукових публікацій здобувача. В рамках дисертаційного дослідження Воєводіна І.С. було опубліковано 13 праць, з них 5 – у наукових фахових виданнях, 8 – тези наукових доповідей. Воєводін І.С. під час виконання наукових завдань апробував результати наукових досліджень на Всеукраїнських та Міжнародних конференціях. Активно брав участь у заходах, які обговорюють питання пошуку відповідей на глобальні міжнародні виклики у міжнародному праві. Особливої уваги заслуговує стаття «Діяльність спеціальних процедур ООН щодо захисту екологічних прав людини» опублікована у іноземному фаховому виданні. Автор володіє англійською мовою на високому науковому рівні. Особливістю наукового почерку автора є дослідження організаційно-правових механізмів захисту екологічних прав вразливих категорій осіб на міжнародному універсальному та регіональному рівнях.

Дискусійні положення та зауваження змісту дисертації.

Відзначаючи високий теоретичний рівень дисертаційного дослідження, його практичні значимість та наукову новизну, слід зазначити, що у роботі містяться деякі дискусійні положення, а також при аналізі роботи виникли питання, які потребують додаткового роз'яснення під час захисту, зокрема:

1. На стор. 31-34, 39, 60-63, автор досліджує міжнародно-правові, судові, доктринальні підходи до розуміння та застосування термінів «вразливі категорії осіб» та «вразливість». Було б доцільно сформулювати авторське розуміння поняття «вразливі категорії осіб» у контексті захисту екологічних прав людини.

2. Досліджуючи права екологічних мігрантів, автор звертає увагу на принцип невидворення (стор. 119-121). Роботу значно збагатило б аналіз міжнародно-правових актів щодо надання права притулку у контексті захисту екологічних прав.

3. Зважаючи на актуальність для України питання навколишнього середовища та недостатнє забезпечення на законодавчому рівні екологічних прав, було б доцільним запропонувати в межах дисертації внесення змін до законодавства України щодо закріплення екологічних прав людини та виокремлення вразливих категорій осіб у контексті захисту їх екологічних прав. Такі пропозиції значно підвищили б практичну значимість для України і окреслили перспективи розвитку національного законодавства у цій сфері.

В той же час, зазначені зауваження носять рекомендаційний характер і не применшують високого наукового та практичного значення дисертаційного дослідження, а покликані до подальшого розвитку наукової дискусії. Робота виконана на високому якісному рівні, здобувачем висвітлено значний комплекс важливих питань в межах предмету дослідження, здійснюється звернення до практичних аспектів відповідної проблематики, сформульовано науково-обґрунтовані висновки,

пропозиції та рекомендації щодо наукового та практичного вирішення конкретної проблеми.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

У дисертації викладено зміст власних досліджень автора, зроблено посилання на власні наукові праці, використані праці інших науковців, на які зроблені посилання. Публікації автора є взаємопов'язаними за змістом та темою дисертації.

У роботі не виявлено будь-яких порушень академічної доброчесності, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного автором дослідження; усі сформульовані положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. Усі публікації автора здійснені без співавторства.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації.

Аналіз анотації дозволяє стверджувати, що її зміст відповідає основним положенням дисертації. Анотація не містить положень чи ідей, що не зазначені в основному тексті дисертації.

Анотація подана українською і англійською мовами та є узагальненим викладом основного змісту дисертаційного дослідження та основних результатів дослідження, що містять відповідні елементи наукової новизни.

Загальний висновок та оцінка дисертації.

Дисертаційне дослідження Воеводіна Ігоря Сергійовича «Міжнародний організаційно-правовий механізм захисту екологічних прав вразливих категорій осіб» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості, наукової та практичної цінності здобутих результатів, відповідає галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 293 Міжнародне право, відповідає вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від

23 березня 2016 року № 261 (зі змінами) та вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами), а її автор **Воєводін Ігор Сергійович**, за результатами публічного захисту, заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право» у галузі знань 29 Міжнародні відносини.

Офіційний опонент

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного, цивільного та
комерційного права**

**Державного торговельно-економічного
університету**

Лілія НЕВАРА

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 17:45:26 09.07.2024

Назва файлу з підписом: Відгук_Невара Л._Воєводін І.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 17.2 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук_Невара Л._Воєводін І.pdf
Розмір файлу без підпису: 723.9 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: НЕВАРА ЛІЛІЯ МИХАЙЛІВНА

П.І.Б.: НЕВАРА ЛІЛІЯ МИХАЙЛІВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 2516501249

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 17:45:24
09.07.2024

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F04000000C4EA0001F5461105

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підпис та дані в окремих файлах (CAAdES detached)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2024.04.15 13:00